

СИВАН ВАЗОВ НА ПЪТ В СТРАНАТА НА ИЗЯЩНИТЕ ИЗКУСТВА

Бойка Илиева

Когато се търсят някакви допирни точки на Вазов с Италия, обикновено вниманието се насочва към едноименната стихосбирка и пътуването, което я инспирира. Настоящото изложение ще се опита да предложи и други възможни аспекти към присъствието на Италия в живота, поезията, публицистиката и обществените изяви на Вазов.

Вазов и италианската литература

Най-ранното докосване на Вазов до италианската литература, макар и неосъзнато, се осъществява още в детството. Досегът с непознатата чужда култура е свързан с личността на майката, начетена за времето си жена. Тя притежава сбирка от книги, сред които фигурират и няколко преводни заглавия: „Помня много добре, че в тяхната дълга соба... се събираха често нейни приятелки и роднини, на които тя четеше при всеобщо внимание „Памела уженена“ или „Синтип философ“. Четеше им и „Бертолда“ при всеобщ хохот... Навремени, за да се посмеем и за почивка, ми препрочиташе Бертолда. Особено се любувахме на грубоватите фигурки в книжката.“ (Шишманов 1916: 454) Тук се налага уточнението, че в личната си библиотека Съба Вазова е притежавала двата най-ранни превода на италиански произведения на български език.

Една от тези книги е комедията на Карло Голдони „Омъжената Памела“ (1759)¹, преведена през гръцки език от Ирина Попгеоргиева Екзарх. Драмата е отпечатана през 1852 г. на страниците на редактирания от Александър Екзарх „Цариградски вестник“, а през следващата година е издадена в отделно книжно тяло². Книжката „Големите хитрости на Бертолдо“ от Джулио Чезаре Кроче (Le sottilissime astuzie di Bertoldo, 1606) е преведена от карловския учител Христо Попвасилев, отново чрез посредничеството на гръцкия език. Издава я през 1853 г. пътуващият книжар хаджи Найденов, колоритна фигура от националното ни Възраждане³. Историята за хитрия селянин Бертолдо добива голяма популярност, макар че критиката ни (в лицето на Нешо Бончев и особено на Каравелов) я окачествява като лекомислена и я захвърля в нископрестижния дял на народната книжнина, където да съжителства с календарчетата, съновници и песнопойки. Въпреки съмнителната си литературна стойност, слушаните в детството забавни разкази се запечатват трайно в паметта на поета. Стихотворението „Старий книгопродавец“⁴ пресъздава образа на народния будител